

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК: 342.4:352

doi: 10.15330/apred.2.19.280-288

Прийхан І.І.¹, Щур Р.І.²

ЕКОНОМІЧНІ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

¹ ЗВО «Університет Короля Данила»,
кафедра права та публічного управління,
вул. С. Коновальця, 35, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: +38 095 82 15 258
e-mail: iryna.prypkhan@ukd.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-9737-6885

² Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: 0342752351,
e-mail: roman.shchur@pnu.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9945-3939

Анотація. В статті доведено, що ефективне функціонування територіальних громад можливе лише за певних передумов і умов, які в сукупності становлять основу місцевого самоврядування. Тобто під основами адміністративно-територіальної реформи початої в 2014 році розуміємо об'єктивно створені в суспільстві можливості та умови, сукупність яких утворила основу, на якій будується вся система розвитку місцевого самоврядування, в тому числі територіальні громади, як базова ланка такої системи.

Метою статті є необхідність поглиблення відповідних наукових розвідок з метою з'ясування економічних та конституційно-правових аспектів публічного управління територіальними громадами в умовах воєнного стану. Основними методами дослідження, які були використані у статті, є методи індукції, дедукції, абстрагування, аналізу та синтезу.

Основною особливістю проведення реформи децентралізації є новий підхід до розподілу та реалізації владних та інших управлінських функцій, який передбачає відхід від ієрархічної системи управління та організації влади, високий ступінь самостійності низки суб'єктів при скороченні обсягу контролю та нагляду за їх діяльністю. Відповідно до децентралізованої моделі організації влади вищий орган не може втручатися в діяльність нижчого органу, не може здійснювати по відношенню до нього адміністративну діяльність, не може видавати накази чи розпорядження. Межі самоврядування органів, що виконують завдання за принципами децентралізації державного управління, визначаються заходами контролю.

В статті акцентовано увагу на те, що у місцевостях, де введено воєнний стан, з метою забезпечення дії Конституції і законів України встановлення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, громадської безпеки і порядку спільно з органами військової адміністрації, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, Президент України може створювати тимчасові державні органи – військові адміністрації.

Також було встановлено, що в умовах воєнного стану територіальні громади продемонстрували ефективну діяльність в плані взаємодії з органами державної влади, військовими організаціями, громадськими об'єднаннями в реалізації і захисту прав, свобод і

забезпечення життєдіяльності населення громад. Це стало основою успішно проведеної адміністративно-територіальної реформи і становлення нових засад в публічному управлінні.

Ключові слова: територіальна громада, публічне управління, децентралізація, Конституція України, економіко-правові основи, воєнний стан, енергетична безпека.

Pryp Khan I.I.¹, Shchur R.I.²

**ECONOMIC AND CONSTITUTIONAL-LEGAL ASPECTS OF THE PUBLIC
ADMINISTRATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES UNDER THE
CONDITIONS OF MARITAL LAW**

¹ King Danylo University,
Department of Law and Public Administration,
E. Konovaltsia st., 35, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: +38 095 82 15 258,
e-mail: iryna.pryp Khan@ukd.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-9737-6885

² Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 0342752351,
e-mail: roman.shchur@pnu.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9945-3939

Abstract. The article proves that the effective functioning of territorial communities is possible only under certain prerequisites and conditions, which together form the basis of local self-government. That is, under the foundations of the administrative-territorial reform started in 2014, we understand the opportunities and conditions objectively created in society, the totality of which formed the basis on which the entire system of local self-government development is built, including territorial communities, as the basic link of such a system.

The purpose of the article is the need to deepen the relevant scientific research in order to clarify the economic and constitutional and legal aspects of the public management of territorial communities in the conditions of martial law. The main research methods used in the article are the methods of induction, deduction, abstraction, analysis and synthesis.

The main feature of the decentralization reform is a new approach to the distribution and implementation of power and other management functions, which involves a departure from the hierarchical system of management and organization of power, a high degree of independence of a number of subjects while reducing the scope of control and supervision of their activities. According to the decentralized model of the organization of power, a higher authority cannot interfere in the activities of a lower authority, cannot carry out administrative activities in relation to it, cannot issue orders or orders. The limits of self-government of bodies performing tasks according to the principles of decentralization of state administration are determined by control measures.

The article focuses on the fact that in areas where martial law has been imposed, in order to ensure the effectiveness of the Constitution and laws of Ukraine, the establishment and implementation of measures of the legal regime of martial law, defense, public safety and order together with the bodies of military administration, protection of rights, freedoms and legitimate interests of citizens, the President of Ukraine can create temporary state bodies - military administrations.

It was also established that in the conditions of martial law, territorial communities demonstrated effective activity in terms of interaction with state authorities, military organizations, public associations in the implementation and protection of rights, freedoms and ensuring the

livelihood of the community population. This became the basis of the successfully implemented administrative and territorial reform and the establishment of new foundations in public administration.

Key words: territorial community, public administration, decentralization, the Constitution of Ukraine, economic and legal foundations, martial law, energy security.

Вступ. Демократичні зміни, вибір європейського вектора розвитку тісно пов'язані з необхідністю реформування системи органів державної влади та розбудови інститутів громадянського суспільства, що має спиратися на зарубіжний досвід, з метою пошуку найбільш раціональних підходів до його реалізації в Україні. Одним із головних завдань є формування сучасної системи публічного управління на рівні територіальних громад (далі – ТГ), децентралізація влади шляхом передачі повноважень, а з ними – і ресурсів для їх реалізації від центральних органів влади до громад.

Тому в сучасних умовах реформування та функціонування місцевого самоврядування в Україні питання децентралізації та публічного управління набуває особливої актуальності, оскільки вони є однією з основних умов незалежності та ефективного функціонування органів місцевого самоврядування. Очікуваними результатами започаткованого в Україні процесу децентралізації стало створення потужних, самодостатніх ТГ, які мають належну фінансову, матеріальну, соціальну інфраструктуру, необхідну для покращення соціальних потреб громадян, створення умов для ефективного розвитку відповідних сфер, раціонального використання бюджетних коштів та стимулювання соціально-економічного розвитку країни в цілому.

В процесі впровадження та реалізації адміністративної реформи, актуалізується питання зміни правового статусу органів місцевого самоврядування, розширення правових засад їх діяльності, а також конституційних прав щодо здійснення публічного управління для забезпечення надання соціально-необхідних послуг жителям даної громади та створення комфортних умов проживання.

Тому процес становлення ефективного публічного управління на рівні ТГ є динамічним, складним та характеризується наявністю конфліктів, щодо підходів у реалізації прав жителя на отримання гарантованих державою публічних послуг.

У науковій літературі проблеми функціонування ТГ досліджували такі вчені: І. Бондаренко, О. Бориславська, В. Борденюк, В. Бульба, О. Гейда, М. Жмаєва, В. Кравченко, В. Куйбіда, О. Лазор, О. Майданник, В. Мельник та інші, які в основному акцентували увагу на створенні та розвитку соціальних прав, їх реалізації завдяки місцевому самоврядуванню. Проте питання економічних та конституційно-правових аспектів публічного управління на рівні ТГ потребує подальшого наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є необхідність поглиблення відповідних наукових розвідок з метою з'ясування економічних та конституційно-правових аспектів публічного управління ТГ в умовах воєнного стану.

Результати. Найбільш актуальним для сучасного етапу українського державотворення є дослідження та конкретизація інноваційного бачення основних засад структурної адміністративно-територіальної модернізації на регіональному рівні, а також визначення нових підходів і механізмів реформування місцевого самоврядування.

Міське самоврядування на практиці втілює інтереси ТГ. Таким чином, значення місцевого самоврядування для організації процесів просторової організації публічної влади проявляється в тому, що влада ТГ, як самостійний вид публічної влади, за складом, природою та сутністю, переліком виконуваних нею функцій являє собою найбільш соціально орієнтовану форму здійснення публічної влади, а також є проявом

формування громадянського суспільства, оскільки усвідомлена участь жителів у процесі створення гідних умов життя на певній території формує у них відповідальність за вирішення місцевих проблем, і тим самим підвищує їх загальну соціальну та громадянську активність.

У науково-теоретичному відношенні місцеве самоврядування характеризується як особливий інститут, що базується не на державі чи державній владі, а саме на громадській спільноті, муніципалітеті, матеріальною основою якої є зовсім інша форма власності – комунальна.

Виникнення, становлення та розвиток нових інституцій є необхідною умовою соціально-економічних, політичних і соціальних перетворень відповідно до викликів сучасності. Саме такими інституціями починаючи з початку впровадження реформи децентралізації стали –ТГ [1].

Перехід України до побудови децентралізованих відносин між рівнями публічного управління надає органам місцевого самоврядування нову роль у розвитку територій. Вони стають основними інститутами фінансування місцевого соціально-економічного розвитку та соціальних потреб населення відповідної ТГ.

Загалом, під інституціями в системі публічного управління місцевого самоврядування необхідно розуміти сукупність організаційних структур, що забезпечують функціонування місцевих органів влади та їх взаємодію з органами державної влади.

У системі фінансів ТГ такі інститути, як самостійний бюджет, позабюджетні, валютні та цільові фонди, власність ТГ, місцеві податки і збори, місцеві кредити, місцеві позики, кошти комунальних підприємств, комунальні платежі, поточні видатки та видатки бюджету розвитку є основою соціально-економічного розвитку відповідної ТГ.

У суспільстві вже функціонує значна кількість інститутів й постійно відбувається процес становлення нових та трансформація вже існуючих інститутів. Під інституціоналізацією розуміється процес визначення та закріплення соціальних норм, правил, а також їх систематизація, що може працювати в напрямку задоволення конкретної соціальної потреби.

Так, Ф. Капра вважає інституціоналізацію напрямом економічної думки, що дозволяє уявити економіку як систему само навчаючих структур, які в своїй сукупності представляють собою живий організм, здатного до еволюції [2]. О. Д. Лазор розглядає інституціоналізацію з позиції науки державного управління, уявляючи її процесом визначення й оформлення організаційно-правових структур для задоволення суспільних потреб [3, с. 13].

Вважаємо, що в сучасних умовах розвитку попередня функціональна модель системи місцевого самоврядування підпадає під процеси деінституціоналізації в рамках недавньої інституціоналізації та формування принципово нового інституційного середовища в сучасній українській державі. Прикладом таких процесів деінституціоналізації є процеси децентралізації (фінансова/фіскальна децентралізація) у вигляді передачі повноважень і бюджетних надходжень від державних органів до органів місцевого самоврядування, з одного боку – як втрата попередньої моделі їх функціонального навантаження, низької фінансової, економічної та соціальної спроможності, з іншого боку – внаслідок утворення нових інституцій, інституційних одиниць – ТГ та відповідних функціональних зв'язків між ними та іншими інституційними суб'єктами та установи в цілому [4, с. 44.].

У результаті таких перетворень має з'явитися принципово нова модель системи місцевого самоврядування загалом, і місцевих фінансів зокрема, з відповідною впорядкованою системою діяльності суб'єктів фінансових відносин. Оскільки

економічною основою розвитку ТГ та держави в цілому є створення стійких економічних передумов для розвитку на основі забезпечення фінансово-економічної та енергетичної безпеки на основі запровадження ефективного публічного управління на місцевому рівні. Запровадження інструментів енергетичного менеджменту є надзвичайно актуальним у зв'язку зі значними руйнуваннями і шкодою, яку завдала росія систематичними бомбардуваннями енергетичної інфраструктури. Тому постає необхідність створення ефективних систем енергетичного менеджменту на рівні ТГ, як складової публічного управління, з метою підвищення енергетичної безпеки та незалежності, які включатимуть впровадження новітніх технологій генерації, постачання та використання енергії.

Сьогодні основним об'єктом таких відносин в Україні є ТГ та органи місцевого самоврядування, правовий статус яких закріплено Конституцією України. Об'єкти – це фінансові ресурси, які мобілізуються, розподіляються та використовуються органами місцевої влади для виконання покладених на них функцій і завдань.

Згідно приписів Конституції України здійснення організації публічної влади покладено на народ як носія суверенітету в Україні. Тому саме народ безпосередньо здійснює владу або делегує її органам державної влади та органам місцевого самоврядування. Також народ вправі змінювати конституційний лад в Україні, і це право не може бути узурпованим державою, її органами або посадовими особами [5].

Як зазначає проф. Бесчастний В. М. «згідно з юридичною позицією Конституційного Суду України влада народу є первинною, єдиною і невідчужуваною та здійснюється народом шляхом вільного волевиявлення через вибори, референдум, інші форми безпосередньої демократії у порядку, визначеному Конституцією та законами України, через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, сформовані відповідно до Конституції та законів України; ці органи здійснюють владу в Україні, що походить від народу» [6]. Отже можна стверджувати, що саме народ, як первинна ланка публічної влади в Україні, який історично самоорганізований в ТГ є основою і фундаментом соціально-економічного та демократичного розвитку держави.

Ст. 132 Основного Закону України гарантує, що територіальний устрій ґрунтується на засадах поєднання централізації та децентралізації у здійсненні державної влади. Компетенція публічного управління в Україні розширюється шляхом розширення сфери повноважень місцевих органів влади. Крім того, децентралізація заохочує політичну автономію, оскільки місцеві рішення не залежать від центру. Децентралізація сприяє налагодженню відносин між різними гілками влади та балансу у відносинах між центром і регіонами. Незважаючи на нестабільність і слабе економічне зростання, регіональна політика впливає на соціально-економічне становище населення. Завдяки територіальній консолідації на території держави відбувається згуртованість сил, які здійснюють державотворчі процеси та реалізують публічну політику [7].

Конституційне положення про те, що джерелом державної влади є народ, передбачає дві форми її здійснення – безпосередньо та опосередковано через органи публічної влади. Відповідно до ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування – це право територіального утворення самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України [5].

Основною особливістю проведення реформи децентралізації є новий підхід до розподілу та реалізації владних та інших управлінських функцій, який передбачає відхід від ієрархічної системи управління та організації влади, високий ступінь самостійності низки суб'єктів при скороченні обсягу контролю та нагляду за їх діяльністю. Відповідно до децентралізованої моделі організації влади вищий орган не може втручатися в діяльність нижчого органу, не може здійснювати по відношенню до

нього адміністративну діяльність, не може віддавати накази чи розпорядження. Межі самоврядування органів, що виконують завдання за принципами децентралізації державного управління, визначаються заходами контролю. При цьому нагляд і контроль здійснюються лише у випадках і в порядку, встановлених законом [8].

Воєнний стан, запроваджений в Україні 24 лютого 2022 року, значно посилив розвиток місцевої демократії як ланки між децентралізацією та євроінтеграцією. Саме місцева демократія та своєчасна децентралізація допомогли Україні продемонструвати реальний прогрес у політичному розвитку та взаємопідтримку з сусідніми європейськими країнами на початку війни.

Якщо до війни невирішені проблеми між розподілом повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування були важливою інституційною перешкодою на шляху євроінтеграції місцевої влади, то воєнний стан об'єднав зусилля всіх гілок влади на головній меті: захист суверенітету та територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки.

Особливі правові умови воєнного стану мають вплив й на місцеве самоврядування, оскільки саме місцеві громади стали опорними точками у боротьбі проти російської агресії. Зрозуміло, що режим воєнного стану значно вплинув на функціонування ТГ з 24 лютого 2022 року.

Відповідно до п.2 Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», органам місцевого самоврядування доручено запроваджувати та здійснювати, передбачені в Законі України «Про правовий режим воєнного стану», заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави [9].

У місцевостях, де введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, встановлення та реалізації заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільної оборони, громадської безпеки і порядку спільно з військовим управлінням, охороною прав, свобод і законних інтересів громадян Президентом України можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації. Військові адміністрації населених пунктів утворюються в одному або кількох населених пунктах (селах, селищах, містах), у яких сільські, селищні, міські ради та/або їх виконавчі органи не здійснюють повноважень, покладених на них Конституцією та законами України, у тому числі як внаслідок фактичного саморозпуску чи самоусунення від виконання своїх повноважень або фактичного невиконання чи припинення ними своїх повноважень відповідно до закону [10].

Рішення про утворення військових адміністрацій приймає Президент України за поданням обласних державних адміністрацій або військового командування. Указом Президента України від 24 лютого 2022 року «Про утворення військових адміністрацій» утворено 24 обласні військові адміністрації. У зв'язку з утворенням відповідних військових адміністрацій, то обласні та Київська міська державні адміністрації отримали статус військових адміністрацій [11, 12].

Тому в деяких місцевостях, де не ведуться бойові дії, виникла ситуація, коли одночасно функціонують військові адміністрації та органи місцевого самоврядування. Важливо підкреслити, що створення військових адміністрацій не означає позбавлення органів місцевого самоврядування їх повноважень. Але відповідно до п.6 згаданого Указу Президента України, органи місцевого самоврядування повинні утворювати ради оборони та сприяти військовому командуванню у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [9].

Також Законом [9] визначено досить широкий перелік випадків утворення військових адміністрацій в одному або кількох населених пунктах, у тому числі фактичне невиконання повноважень місцевими радами з причин, що включають,

наприклад, окупацію населеного пункту. Водночас, перший нормативно-правовий акт, що визначає перелік громад, розташованих на території воєнних (бойових) дій або під тимчасовою окупацією, оточенням (блокадою), було прийнято Міністерством реінтеграції тимчасово окупованих територій України тільки 25 квітня 2022 року.

Важливою складовою також є фінансове забезпечення діяльності військових адміністрацій, в період дії воєнного стану. Дане питання врегульовано Постановою Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2022 року № 397 «Порядок фінансового забезпечення діяльності військових адміністрацій», відповідно до якого фінансування діяльності військових адміністрацій населених пунктів здійснюватиметься за рахунок відповідного місцевого бюджету ТГ, в якому створено військову адміністрацію, а обласні та районні військові адміністрації – за рахунок коштів державного бюджету та відповідних обласних та районних бюджетів [13]. Ситуація прямо впливає на фінансове забезпечення місцевих бюджетів, тому потрібна спільна координація зусиль органів місцевого самоврядування та військових адміністрацій.

Правові колізії виникли і внаслідок неузгодження між собою деяких положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [14], що проявилися після прийняття Закону України від 12 травня 2022 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану», яким запроваджено нову модель здійснення військовими адміністраціями повноважень органів місцевого самоврядування [15]. Як наслідок, необхідно на нормативному рівні врегулювати чимало питань, а саме: визначити повний перелік повноважень обласної/районної військової адміністрації або військової адміністрації населеного пункту; закріпити вичерпний перелік підстав, за яких орган місцевого самоврядування (обласна, районна, міська, селищна, сільська рада) може припинити свої повноваження; скласти виключний перелік підстав, за яких військова адміністрація може перебирати повноваження відповідних органів місцевого самоврядування. Водночас спірним є питання надання органам місцевого самоврядування додаткових повноважень опорних територій у сфері безпеки.

Важливу увагу необхідно приділити нормативній діяльності у вищезазначеній сфері на місцевому рівні. Мова йде про прийняття обласних програм та програм ТГ з підвищення обороноздатності, затвердження обласних та місцевих програм з подолання наслідків збройної агресії на територіях, де ведуться бойові дії чи які перебували в окупації [16]. Досвід фахівців, які працювали у країнах після військових конфліктів, доводить важливість проєктів на місцевому рівні для відновлення економіки країни. Це підкреслює роль місцевого самоврядування у забезпеченні громадян необхідними послугами на цьому етапі. А також постає необхідність поступального суспільного розвитку та захисту сучасною державою моральних цінностей населення, своєї ідентичності та національної приналежності, що має не лише теоретичне, а й практичне політико-правове значення для розвитку ТГ та держави в цілому [17].

Проте, сьогодні немає чіткого розподілу повноважень між військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування в контексті здійснення публічного управління на період дії воєнного стану. Необхідне переформатування організаційних та функціональних механізмів реалізації публічного управління на рівні ТГ для комплексного вирішення соціальних, економічних та воєнних завдань в нових реаліях.

Висновки. В умовах воєнного стану ТГ продемонстрували ефективну діяльність в плані взаємодії з органами державної влади, військовими організаціями, громадськими об'єднаннями в реалізації і захисту прав, свобод і забезпечення життєдіяльності

населення громад. Це стало основою успішно проведеної адміністративно-територіальної реформи і становлення нових засад в публічному управлінні. Водночас, перед ТГ, як і перед державою загалом, стоять нові виклики, а саме: максимальної самоорганізації і взаємозв'язку щодо запобігання гуманітарній кризі, заохочення розвитку виробництва, залучення релокованих підприємств, стимулювання розвитку проектного підходу на засадах публічно-приватного партнерства щодо післявоєнної відбудови.

1. Щур Р.І. Фіскальна спроможність об'єднаних територіальних громад: інституційний аспект. *Матеріали ІХ науково-практичної інтернет-конференції «Трансформація фіскальної політики України в умовах євроінтеграції»* (м. Ірпінь, 14-15 грудня 2017 р.). Ірпінь, 2017. С.64-65.
2. Щур Р.І. Фінанси об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації в Україні. Монографія. Тернопіль: Осавца Ю.В. 2019. 394 с.
3. Лазор О. Д. Інституціоналізація публічної самоврядної влади в Україні : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2009. 440 с.
4. Щур Р. І. Територіальна громада як інституційний суб'єкт фінансових відносин. *Економіка і управління*. 2017. № 3. С. 42-47.
5. Конституція України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 17.03.2023 р.)
6. Бесчастний В. М. Конституційні засади організації та здійснення публічної влади в Україні в практиці конституційного суду України (окремі аспекти). *Правові засади організації та здійснення публічної влади* : збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 17 червня 2022 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 40-43.
7. Жмаєва М.Ю. Децентралізація як дієвий механізм функціонування публічної влади. *Матеріали науково-практичного круглого столу «Кращі практики децентралізації: досвід країн ЄС для України»*. м. Суми, 27 травня 2022 року. С.15-17.
8. Бориславська О. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. *Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні - DESPRO»*. 2012. 98 с.
9. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>. (дата звернення: 18.03.2023 р.)
10. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. (дата звернення: 18.03.2023 р.)
11. Указ Президента України від 24.02.2022 №68/2022 «Про утворення військових адміністрацій». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405>. (дата звернення: 18.03.2023 р.)
12. Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII «Про військово-цивільні адміністрації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>. (дата звернення: 18.03.2023 р.)
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2022 № 397 «Про затвердження Порядку фінансового забезпечення діяльності військових 63 адміністрацій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/397-2022-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 21.03.2023 р.)
14. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 21.03.2023 р.)
15. Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>. (дата звернення: 22.03.2023 р.)
16. Melnyk V., Kriuchkov N., Shchur R. Peculiarities of forming total revenues of united territorial communities in Ukraine under current conditions of transforming the system of public finances. *Financial and Credit activity-problems of theory and practice*. 2020. Vol. 2 Issue 33. P. 215-222.
17. Припхан І. І. Конституційний захист моральності населення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 2. С. 33-37.

References

1. Schur, R.I. "Fiscal capacity of united territorial communities: institutional aspect." *Materials of the IX Scientific and Practical Internet Conference "Transformation of the Fiscal Policy of Ukraine in the Conditions of European Integration" (Irpin, December 14-15, 2017)*. Irpin, 2017, pp.64-65.
2. Shchur, R.I. *Finances of united territorial communities in the conditions of decentralization in Ukraine*. Ternopil, Osavtsa Yu.V. 2019.

3. Lazor, O. D. *Institutionalization of public self-governing power in Ukraine: monograph*. Lviv, LRIDU NADU, 2009.
4. Shchur, R. I. "Territorial community as an institutional subject of financial relations." *Economics and management*, no. 3, 2017, pp. 42-47.
5. "Constitution of Ukraine." The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80. Accessed 17 March 2023
6. Beschastnyi, V. M. "Constitutional principles of the organization and exercise of public power in Ukraine in the practice of the Constitutional Court of Ukraine (separate aspects)." *Legal principles of the organization and exercise of public power: a collection of theses of the V International Scientific and Practical Conference*. Khmelnytskyi, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, 2022, pp. 40-43.
7. Zhmaeva, M.Yu. "Decentralization as an effective mechanism of functioning of public authority." *Materials of the scientific and practical round table "Best practices of decentralization: experience of EU countries for Ukraine"*. Sumy, , 2022, pp.15-17.
8. Boryslavska, O. *Decentralization of public power: experience of European countries and prospects of Ukraine. Swiss-Ukrainian project "Support of decentralization in Ukraine - DESPRO"*. 2012.
9. "On the introduction of martial law in Ukraine. Decree of the President of Ukraine dated February 24, 2022 No. 64/2022 " President of Ukraine, www.president.gov.ua/documents/642022-41397. Accessed 18 March 2023
10. "On the Legal Regime of Martial Law. Law of Ukraine dated May 12, 2015 No. 389-VIII ." Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text. Accessed 18 March 2023
11. "On the formation of military administrations. Decree of the President of Ukraine dated February 24, 2022 No. 68/2022 ". President of Ukraine, www.president.gov.ua/documents/682022-41405. Accessed 18 March 2023
12. Law of Ukraine dated February 3, 2015 No. 141-VIII "On military-civilian administrations" // Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR). 2015. No. 13. Article 8. Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text. (date of application: 18.03.2023).
13. "On approval of the Procedure for financial support of the activities of military 63 administrations. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 01.04.2022 No. 397 ". Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/397-2022-%D0%BF#Text. Accessed 21 March 2023
14. "On Local Self-Government in Ukraine . Law of Ukraine dated May 21, 1997 No. 280/97-VR " The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text. Accessed 21 March 2023
15. "On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Functioning of the Civil Service and Local Self-Government During Martial Law. Law of Ukraine dated May 12, 2022 No. 2259-IX". Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text. Accessed 22 March 2023
16. Melnyk, V., Kriuchkov, N., and R. Shchur. "Peculiarities of forming total revenues of united territorial communities in Ukraine under current conditions of transforming the system of public finances." *Financial and Credit activity-problems of theory and practice*, vol. 2, issue 33, 2020, pp. 215-222.
17. Pryphan, I.I. "Constitutional protection of the morality of the population." *Carpathian Legal Gazette*, no.2, 2015, pp. 33-37.